

УДК 351:331.5-056.24

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ЩОДО ЗАЙНЯТОСТІ ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ

Гнатенко М. М.

Науковий керівник – ст. викладач Пересада О. В.

Харківський національний університет радіоелектроніки, каф. ЕК,
м. Харків, Україна

e-mail: maryna.hnatenko@nure.ua

The article is devoted to the theoretical substantiation of ways to modernize the state policy of employment of persons with disabilities. Also consider correcting the current imperfect mechanism of this policy. The study suggests recognizing disability as a social phenomenon, not a medical one. The scientific work examines and analyzes the social model of disability, analyzes the goal of modern state policy regarding persons with disabilities. The need to achieve a certain balance between the principles of humanity and economic efficiency is determined. To solve these urgent problems, a set of measures is proposed. A direct relationship between international standards in the field of employment of persons with disabilities and national employment mechanisms is derived.

В Україні протягом тривалого періоду політика щодо осіб з інвалідністю базувалася на принципах їх ізоляції та надання матеріальної компенсації. Це призвело до відсутності у суспільства розуміння їх проблем, недостатньої готовності матеріально-технічної, соціальної, фінансової та правової бази для вирішення цих питань, а також недостатньої активності самих осіб з інвалідністю у прийнятті активної життєвої позиції. За даними Державної служби статистики України, наразі в Україні проживає 2,61 млн осіб з інвалідністю (за винятком Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та тимчасово окупованих районів Донецької і Луганської областей). Із них 240 591 осіб належать до I групи, 900 478 осіб – до II групи та 1 306 151 особа – до III групи. Проте в країні наразі відсутня статистика кількості працездатних осіб з інвалідністю у віці працездатності. Зокрема серед осіб з інвалідністю молодого віку лише третина має роботу.

Таким чином, однією з ключових проблем, з якими стикаються особи з інвалідністю, є проблема безробіття, що зумовлює актуальність проблеми працевлаштування цієї категорії населення. Фізичні бар'єри стають перешкодою у пошуку роботи для осіб з інвалідністю. Деякі проблеми у професійній інтеграції осіб з інвалідністю виникають через розбіжності в законодавстві та відмінне ставлення суспільства до цієї категорії громадян. З іншого боку, велика частина відповідальності за розв'язання проблем зайнятості осіб з інвалідністю покладена на роботодавців, при цьому держава обмежує фінансову та податкову підтримку для цієї сфери діяльності. Таким чином, незацікавленість роботодавців у прийнятті на

роботу осіб з інвалідністю, в багатьох випадках, є результатом недоліків у законодавстві, регулюючому ці питання.

Загострення проблеми спричинюється повільним економічним зростанням та демографічною ситуацією, де важко утримувати людей, які потребують опіки держави через загальне старіння суспільства та низьку народжуваність. Додатковим викликом стало працевлаштування учасників операції Об'єднаних сил на сході України, які отримали інвалідність під час виконання військового обов'язку. Також потребують підтримки в працевлаштуванні особи з інвалідністю, які виїхали з зони проведення операцій на сході України.

У цьому контексті стає важливим теоретико-методологічне обґрунтування шляхів модернізації державної політики зайнятості осіб з інвалідністю та вдосконалення існуючого механізму цієї політики.

Важливими теоретико-методологічними засадами нашого дослідження є визнання інвалідності як соціального, а не медичного явища, розгляд державної політики в сфері зайнятості осіб з інвалідністю як складової соціальної політики, а також розуміння взаємозв'язку між міжнародними стандартами прав осіб з інвалідністю та національними політиками держав у цій сфері. При цьому визнання соціальної сутності інвалідності передбачає розуміння цього явища як результату непристосованості соціального середовища до особливих потреб осіб з інвалідністю.

Соціальна модель інвалідності, відмінно від медичної, яка, тим не менше, має свої плюси, чітко вказує на етап поетапного переосмислення поняття інвалідності. Це включає відмову від стереотипних підходів та намагання розглянути можливості оптимальної адаптації осіб з інвалідністю до соціуму за їх власний рахунок, а також перегляду ставлення суспільства до цієї категорії громадян.

Зміни в філософії інвалідності значно вплинули на державну політику стосовно осіб з інвалідністю. Сучасна державна політика відносно цієї категорії громадян ставить за мету, по-перше, забезпечити їхню участь в економічному і соціальному житті суспільства, акцентуючи увагу на стимулюванні працевлаштування та участі на ринку праці. По-друге, гарантувати стабільний дохід, щоб особи з інвалідністю можливо були жити гідно.

Утім, формування сучасної політики зайнятості для осіб з інвалідністю, так і для населення загалом, неможливе без досягнення балансу між принципами гуманності і економічної ефективності. Це передбачає використання взаємодоповнюючих соціальних і економічних показників при аналізі і оцінці соціальної політики. Державна політика щодо зайнятості осіб з інвалідністю є складовою частиною цілісної соціальної політики, в якій розглядаються питання зайнятості населення та роль осіб з інвалідністю у соціальній системі з їхніми правами та обов'язками. Зайнятість осіб з інвалідністю визначається їх участю в

трудовій діяльності та вражає рівень задоволення їхніх особистих потреб в оплачуваних робочих місцях і одержанні доходу.

Державне управління зайнятстю осіб з інвалідністю полягає у розробці та реалізації комплексу заходів державними органами та управлінням. Мета цих заходів – сприяння повній, продуктивній та вільно обраній зайнятості інвалідів. Цей комплекс включає різноманітні аспекти, такі як економічне, соціально-психологічне, законодавче, програмно-цільове, фінансово-податкове вплив, організаційно-управлінську структуру і партнерство між державою і громадськістю. Визнається, що трудова діяльність грає важливу роль у процесі інтеграції інвалідів в суспільство, допомагаючи їм відчувати свою важливість як для родини, так і для суспільства в цілому. Трудова діяльність допомагає подолати наслідки інвалідності та поліпшити матеріальний стан завдяки отриманню заробітної плати. Важливо розуміти, що соціальна політика стосовно цієї групи населення призначена досягти як гуманітарних, так і економічних результатів. Це не тільки витрати, але і вигідна для держави форма інвестування суспільних ресурсів.

Методологічно важливо враховувати взаємозв'язок між міжнародними стандартами в сфері зайнятості інвалідів та національними механізмами працевлаштування. Визначення цих механізмів визначається рядом факторів, таких як правові, програмно-цільові, організаційно-управлінські, фінансово-економічні, соціально-психологічні і механізми державно-громадського партнерства. Стосовно цих механізмів країни мають можливість обирати стратегії в залежності від соціально-економічних умов та моделей соціальної політики, таких як ліберальна, консервативна чи соціал-демократична. Важливо, щоб національна політика відповідала міжнародним стандартам.

Список використаних джерел

1. Богданов С., Мойса Б. Пропозиції до політики щодо працевлаштування осіб з інвалідністю. 2017. 40 с. URL: <https://parlament.org.ua/wpcontent/uploads/2017/09/DisabledPolicy.pdf>

2. Про становище осіб з інвалідністю в Україні: Національна доповідь. Міністерство праці та соціальної політики України, Науково-дослідний інститут соціально-трудова відносин Мінпраці України. К. 2013. С. 121. URL: <http://mlsp.kmu.gov.ua/document/156474/st.doc/>

3. Півторак М.В., Пасічник Н.С., Цвид-Гром О.П., Хомчук О.П. [та ін.] Соціальна інтеграція осіб з інвалідністю в контексті освітньої діяльності ВНЗ: монографія. Біла Церква: ТОВ «Білоцерківдрук», 2018. 211 с.

URL: <http://bc-uu.com.ua/wp-content/uploads/2018/11/%D0%BC%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D1%96%D1%8F%D0%B1%D1%96%D0%BB%D0%B0-%D1%86%D0%B5%D1%80%D0%BA%D0%B2%D0%B0.pdf>